

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

استان شناسی آذربایجان شرقی

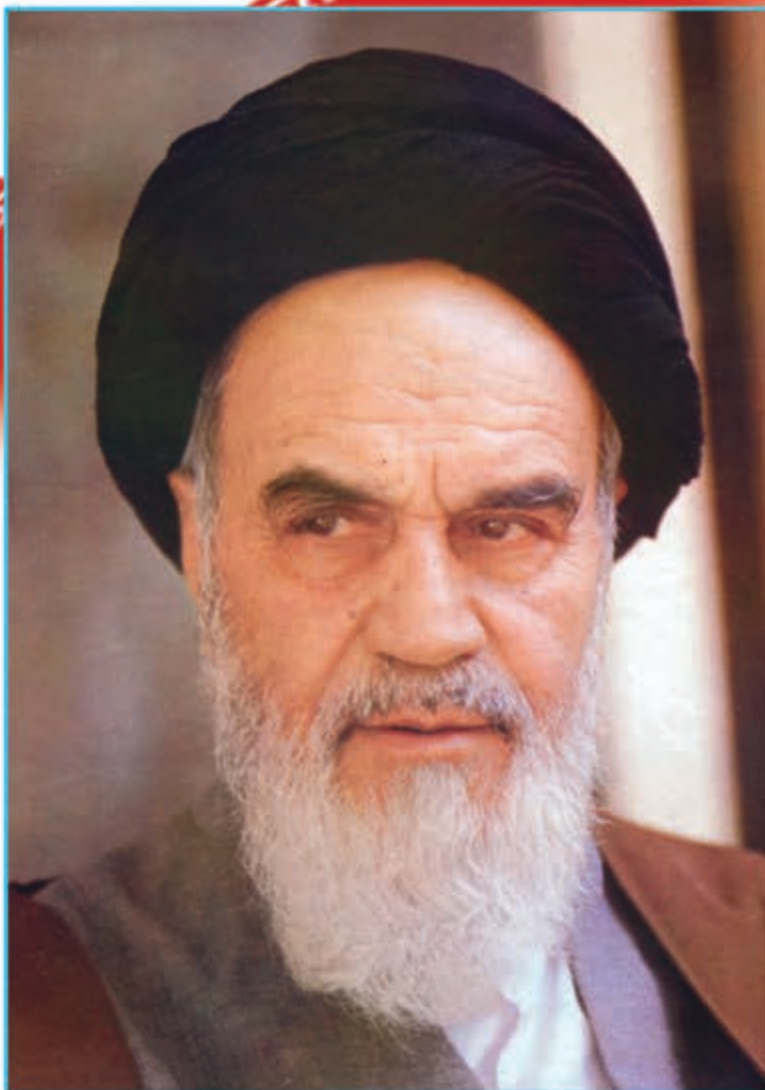
(اجرای آزمایشی)

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

برنامه‌ریزی محتوا و نظارت بر تألیف : دفتر تألیف کتاب‌های درسی ابتدایی و متوسطه نظری
نام کتاب : استان‌شناسی آذربایجان شرقی (اجرای آزمایشی) - ۲/۲۳۷
مؤلفان : مهدی اسماعیلی، محمدجواد محمدی، ولی‌علی محمدی، داریوش رضوی هریس، پرویز باغبان خضرلو،
نصرت‌الله نجفی و سعیده رحمان‌پور
زیر نظر کارشناسان گروه جغرافیای دفتر تألیف کتاب‌های درسی ابتدایی و متوسطه نظری
ویراستاران : سیداکبر میرجعفری، حسن ستایش
آماده‌سازی و نظارت بر چاپ و توزیع : اداره کل نظارت بر نشر و توزیع مواد آموزشی
تهران : خیابان ایرانشهر شمالی - ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش (شهید موسوی)
تلفن : ۹-۸۸۸۳۱۱۶۱، دورنگار : ۰۹۲۶۶۸۸۳۰، کدپستی : ۱۵۸۴۷۴۷۳۵۹،
وبسایت : www.chap.sch.ir

مدیر امور فنی و چاپ : سیداحمد حسینی
مدیر هنری، طراح گرافیک و جلد : طاهره حسن‌زاده
صفحه‌آرا : شهرزاد قنبری
حروفچین : کبری اجابتی، فاطمه محسنی
مصحح : علیرضا ملکان، عبدالله محمدی
امور آماده‌سازی خبر : فاطمه پزشکی
امور فنی رایانه‌ای : حمید نابت کلاچاهی، سیده‌شیوا شیخ‌الاسلامی، مریم دهقان‌زاده
ناشر : شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران : تهران - کیلومتر ۱۷ جاده مخصوص کرج - خیابان ۶۱ (داروپخش)
تلفن : ۵-۴۴۹۸۵۱۶۱، دورنگار : ۰۴۴۹۸۵۱۶۰، صندوق پستی : ۱۳۹-۳۷۵۱۵
چاپخانه : شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران «سهامی خاص»
سال انتشار و نوبت چاپ : چاپ چهارم ۱۳۹۳

حق چاپ محفوظ است

نهضت برای اسلام نمی تواند محصور باشد در یک کشور و نمی تواند محصور باشد در حتی کشورهای اسلامی. نهضت برای اسلام همان دنباله نهضت انبیاست. نهضت انبیا برای یک محل نبوده است، پیغمبر اکرم اهل عربستان است لکن دعوتش مال عربستان نبوده، محصور نبوده به عربستان، دعوتش مال همه عالم است.

امام خمینی (رحمة الله علیه)

فهرست

۱	فصل اول : جغرافیای طبیعی استان آذربایجان شرقی
۲	درس اول : موقعیت جغرافیایی استان و وسعت آن
۴	درس دوم : ناهمواری های استان و نحوه شکل گیری آن
۱۴	درس سوم : آب و هوای استان
۲۱	درس چهارم : منابع طبیعی استان
۳۷	درس پنجم : مسائل زیست محیطی استان
۴۳	فصل دوم : جغرافیای انسانی استان آذربایجان شرقی
۴۴	درس ششم : تقسیمات سیاسی استان
۴۷	درس هفتم : شیوه های زندگی در استان
۵۶	درس هشتم : جمعیت و حرکات آن در استان
۵۹	فصل سوم : ویژگی های فرهنگی استان آذربایجان شرقی
۶۰	درس نهم : سیمای فرهنگی استان
۷۵	فصل چهارم : پیشینه و مفاخر استان آذربایجان شرقی
۷۶	درس دهم : از گذشته استان خود چه می دانید؟
۹۰	درس یازدهم : آذربایجان شرقی در دوره انقلاب اسلامی ایران
۹۹	فصل پنجم : قابلیت ها و توانمندی های استان آذربایجان شرقی
۱۰۰	درس دوازدهم : توانمندی های گردشگری در استان
۱۱۵	درس سیزدهم : توانمندی های اقتصادی استان
۱۲۵	فصل ششم : شکوفایی استان آذربایجان شرقی پس از پیروزی شکوهمند انقلاب اسلامی
۱۲۶	درس چهاردهم : دستاوردهای انقلاب اسلامی در استان
۱۳۱	درس پانزدهم : چشم انداز استان آذربایجان شرقی در افق ۱۴۰۴ هجری شمسی
۱۳۶	منابع

سخنی با دانش‌آموزان عزیز

شاید از خود سؤال کنید که برنامه‌استان‌شناسی چه نوع برنامه‌ای است؟ هدف برنامه‌ریزان درسی از تألیف کتاب استان‌شناسی چیست و مطالعه این کتاب چه اهمیتی دارد؟ پاسخ ما به شما دانش‌آموز عزیز این است که کتاب استان‌شناسی شما را با استان محل زندگی، مسائل جغرافیایی، تاریخی، اجتماعی، مردم‌شناسی، اقتصادی و فرهنگی آن آشنا می‌کند. از طرف دیگر یکی از انتظارات تربیتی دنیای امروز، تربیت شهروندانی آگاه است. یک شهروند مطلوب، نیازمند پیدا کردن درکی همه‌جانبه از واحدهای سیاسی کشور خود و سرزمین ملی در زمینه‌های مختلف است. این برنامه به شما کمک می‌کند تا از استان محل زندگی خود نگاهی جامع و همه‌جانبه پیدا کنید. کسب بصیرت نسبت به محیط زندگی و آگاهی از خصوصیات آنچه در گذشته و حال و مسائل محیطی، اجتماعی و اقتصادی، فرهنگی و پیشینه تاریخی استان به شما کمک خواهد کرد تا با بحث و گفت‌وگو بینشی عمیق از این مسائل پیدا کرده و راه‌حل‌های این مشکلات را پیدا کنید.

بدون شک شما مدیران آینده جامعه خواهید بود. زندگی مدرسه‌ای باید شما را به دانش لازم برای حل مسائل جامعه مجهز کند. مکانی که شما در آن زندگی می‌کنید توانمندی‌های مختلفی دارد؛ برای مثال، می‌توان به توانمندی‌های جغرافیایی، فرهنگی، اقتصادی و انسانی اشاره کرد. خود شما بخشی از این سرمایه و توانمندی‌هایید. بهره‌برداری از توانمندی‌های بالقوه یک کشور در گرو شناخت همه‌جانبه محل زندگی شما و نیز کشور است. برنامه‌استان‌شناسی به شما می‌آموزد که فرصت‌های موجود در استان شما کدام است و یا این که تهدیدها و ناتوانی‌ها را چگونه می‌توانید به فرصت تبدیل کنید؟

فراموش نکنید که همه امکانات موجود در محیط فرصت است، آب و هوا، بیابان، کوه، رودخانه، جنگل، نیروی انسانی، میراث فرهنگی، صنایع دستی و خیلی چیزهای دیگر، مهم این است که بیاموزید چگونه از این فرصت‌ها در جهت سعادت خود و جامعه استفاده کنید.

آگاهی از مسائل استان موجب خواهد شد تا از علل پیشرفت و یا عقب‌ماندگی استان خود آگاه شوید و برای حل آن، راه‌حل‌های خلاق پیدا کنید.

ممکن است این سؤال در ذهن شما مطرح شود که آیا بهتر نیست آموزش درباره محیط زندگی یا موضوعات اجتماعی از محیط نزدیک آغاز شود و سپس به محیط دورتر مانند استان و یا کشور بینجامد. ما در این برنامه از طریق طرح پرسش‌ها و فعالیت‌های مختلف این فرصت را برایتان فراهم کرده‌ایم.

بدون شک مطالعه شهر و استان در زمینه‌های جغرافیایی، تاریخی، اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، آداب و رسوم محلی نه تنها می‌تواند موجب دلبستگی به زادگاه و سرزمین ملی شود، بلکه این فرصت را فراهم می‌کند تا با گنجینه‌های مختلف طبیعی، انسانی، فرهنگی و فناوری کشور خود آشنا شوید. در این برنامه درمی‌یابید که افراد زیادی چه در گذشته یا حال در استان شما برای اعتلای کشور تلاش کرده‌اند.

انقلاب اسلامی ایران در سال ۱۳۵۷ شرایطی را فراهم کرد که دولت و مردم با احساس مسئولیت بیشتری برای پیشرفت همه‌جانبه ایران عزیز تلاش کنند. در ادامه این تلاش‌ها جهت رسیدن به قله رفیع سربلندی و شکوفایی ایران اسلامی که به همت و کوشش شما دانش‌آموزان عزیز بستگی دارد امید است با عنایت حق تعالی و اعتماد به نفس از هیچ کوشش و خدمتی دریغ نکنید. در این راه قطعاً راهنمایی‌های مفید دبیران محترم جغرافیا بسیار سودمند خواهد بود.

به امید موفقیت شما

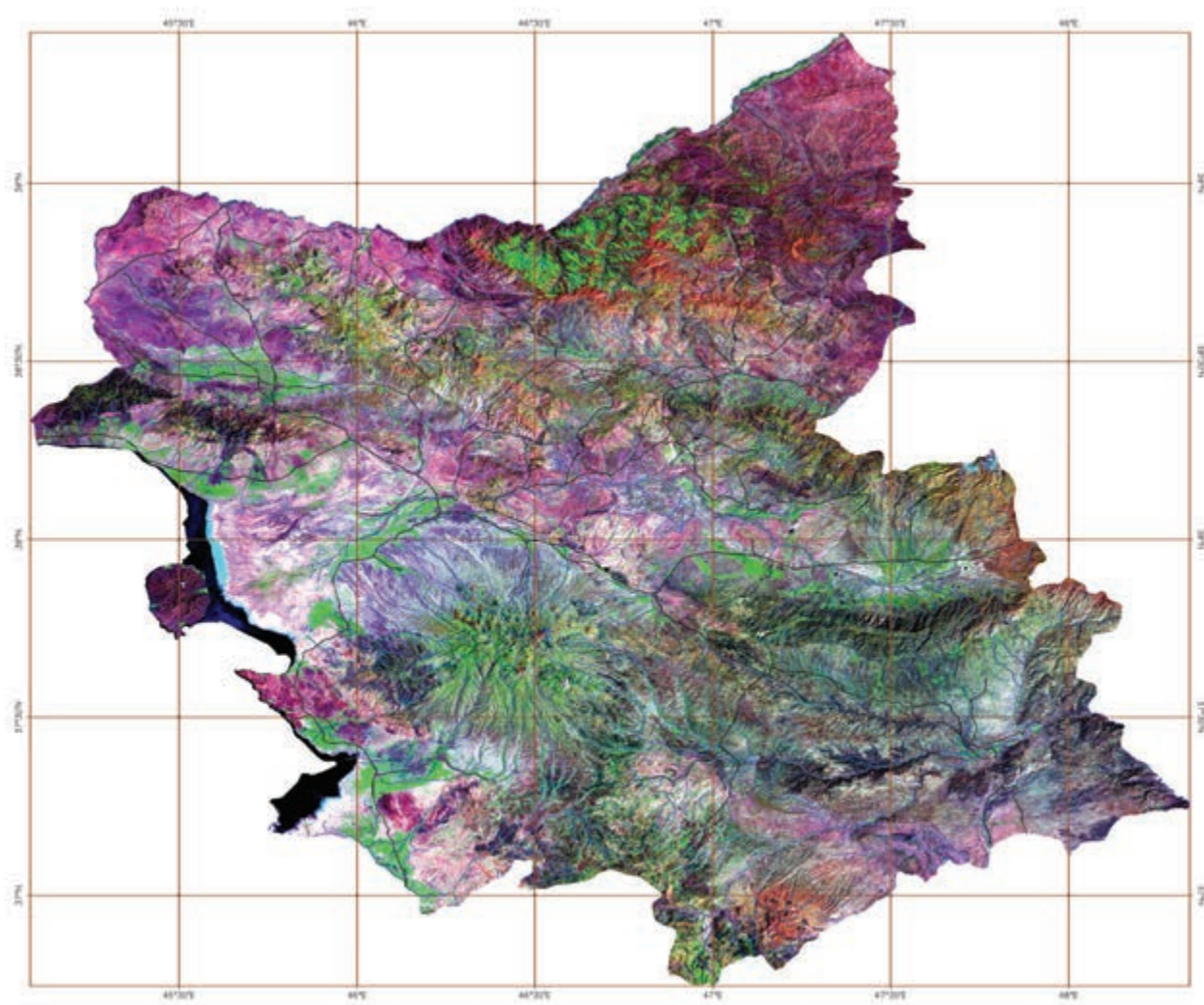
گروه جغرافیای دفتر تألیف کتاب‌های درسی ابتدایی و متوسطه نظری

استان آذربایجان شرقی از دیدگاه مقام معظم رهبری (مدظله العالی)

در طول تاریخ نزدیک به خودمان، در حوادث بزرگ، از دوران مشروطه و قبل از مشروطه تا امروز، انسان دو ویژگی را در تبریز و در آذربایجان می بیند: یکی این که مردم تبریز در حوادث گوناگون همیشه آغازکننده بودند، شروع کننده بودند و ابتکار عمل را در دست گرفته اند، قضیه بیست و نهم بهمن از این قبیل است. اگر مردم بیدار تبریز در چهارم حوادث قم، آن حادثه بزرگ را به وجود نمی آوردند، این سلسله اربعین ها در کشور راه نمی افتاد و این حرکت خودجوش عظیم مردمی در سراسر کشور معلوم نبود چگونه به وجود خواهد آمد و چگونه ادامه پیدا خواهد کرد. بنابراین ابتکار عمل را تبریزی ها کردند. در قضایای قبل هم همین جور بوده است، در قضیه مشروطه هم همین جور بود؛ تبریزی ها شروع کننده اند، مبتکرند، بسیاری از این شعارهایی هم که امروز در زبان مردم عزیز ما در سراسر کشور جریان دارد، غالباً از تبریز شروع شده است.

خصوصیت دوم، وفاداری است. بعضی ها وارد یک راهی می شوند، اما ادامه نمی دهند و وفادار نمی مانند؛ حوادث گوناگون آن ها را متزلزل می کند، مردم می کند؛ گاهی از راه برمی گردند، گاهی بدتر از برگشتن، اصل حرکت و راه را انکار می کنند؛ از این قبیل داشتیم. مردم تبریز و آذربایجان وفادارند، ایستاده اند. خدای متعال در قرآن می فرماید: «و من اوفی بما عاهد علیه الله فسیؤتیه اجرا عظیمه». آن کسی که وفادار می ماند، پای حرف حق و سخن حق می ایستد، گذشت زمان و حوادث دشوار، او را متزلزل نمی کند، خدای متعال به او پاداش بزرگی خواهد داد. یک عده ای این جور نیستند، عهدشکنی می کنند؛ «فمن نکث فانما ینکث علی نفسه». عهدشکن به ضرر خود عمل می کند و درواقع به خاطر عهدشکنی، خود را خسارت زده می کند؛ راه خدا خسارتی نمی بیند. شما مردم تبریز و مردم آذربایجان وفاداری کردید و ایستادید.

تصویر ماهواره‌ای استان آذربایجان شرقی

تصویر ماهواره‌ای Landsat استان آذربایجان شرقی را در بالا می‌بینید که در سال‌های ۱۳۸۱ تا ۱۳۸۲ هجری شمسی گرفته شده است. در این تصویر گویار و دخانه‌ها با خطوط آبی رنگ، شبکه مختصات جغرافیایی با خطوط قهوه‌ای رنگ، زمین‌های زراعی دارای محصول به رنگ سبز روشن، باغهای میوه و اراضی جنگلی به رنگ سبز تیره و اراضی بایر و لم‌یزرع به رنگ سفید دیده می‌شوند.

(عکس از سازمان فضایی ایران)